

УДК 336.012.23

Власенко М. О., асистент кафедри економіки та управління підприємством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (Україна)

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

У статті, узгоджено теоретичні та практичні підходи до включення фінансових інститутів до структури фінансового сектору з урахуванням положень методології складання національних рахунків (SNA-2008 та ESA95) і теорії фінансового посередництва. У статті також проаналізовані фактичні відхилення від міжнародних стандартів складання національних рахунків у секторі фінансових корпорацій, які частково пов'язані із недостатньою відповідністю теоретичних положень сучасній практиці. З'ясовано, що головна невідповідність полягає у неврахуванні фінансових посередників нового типу, через що їх діяльність не включається до розрахунку внутрішнього валового продукту (ВВП). Запропоновано визначення фінансового сектору у розрізі його інституціональної структури з урахуванням критеріїв типу випуску, створення доданої вартості та джерел доходу, що дозволяє виокремити органи державного регулювання зі структури фінансового сектору та водночас врахувати фінансові інститути нового типу.

Ключові слова: фінансовий сектор, фінансові інститути, методологія складання національних рахунків, теорія фінансового посередництва.

Табл. 2, рис. 2, літ. 35.

Власенко М. А.

СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ ФИНАНСОВОГО СЕКТОРА.

В статье проведено согласование теоретических и практических подходов к включению финансовых институтов в структуру финансового сектора с учетом положений методологии составления национальных счетов (SNA-2008 и ESA95) и теории финансового посредничества. В статье также проанализированы фактические отклонения от международных стандартов составления национальных счетов в секторе финансовых корпораций, которые частично связаны с недостаточным соответствием теоретических положений современной практике. Выяснено, что главная несоответствие заключается в отсутствии учета финансовых посредников нового типа, из-за чего их деятельность не включается в расчет внутреннего валового продукта (ВВП). Предложено определение финансового сектора в разрезе его институциональной структуры с учетом критериев типа выпуска, создания добавленной стоимости и источников дохода, что позволяет выделить органы государственного регулирования из структуре финансового сектора и одновременно учесть финансовые институты нового типа.

Ключевые слова: финансовый сектор, финансовые институты, методология составления национальных счетов, теория финансового посредничества.

Vlasenko Maryna

THE MODERN APPROACH TO DETERMINATION OF FINANCIAL SECTOR INSTITUTIONAL STRUCTURE.

The harmonization of theoretical and practical approaches to the inclusion of financial institutions into the structure of the financial sector in view of the provisions of the methodology of national accounts (SNA-2008 and ESA95) and the theory of financial intermediation has been carried out in the article. The article also analyses the current deviations from international standards on national accounts in financial corporations, which are partly related to the lack of appropriate theoretical assumptions of modern practice. It has also been found that the main discrepancy is the lack of accounting for financial intermediaries of a new type, due to which their activities are not included in the calculation of gross domestic product (GDP). A definition of the financial sector in the context of its institutional structure has been offered in the article, which takes into account the criteria such as output, value added and income sources that allows to exclude regulatory authorities out of the structure of the financial sector and at the same time to include financial institutions of a new type.

Постановка проблеми. Сукупність спеціалізованих організацій, задіяних у фінансовому посередництві, формує фінансовий сектор економіки кожної окремої країни. Сектор (зокрема, фінансовий сектор або сектор фінансових послуг) є класифікаційною категорією, яка застосовується з метою уніфікації статистичних стандартів у різних країнах світу. Головним критерієм такої стандартизації має бути схожість в економічній поведінці суб'єктів, але діяльність сучасних існуючих фінансових інститутів є досить різномірною, через що й виникають протиріччя невідповідності між

теорією та практикою. Це зумовлює необхідність в уточненні визначення поняття та інституційного наповнення фінансового сектору. З практичної точки зору актуальність конкретизації понятійно-категоріального апарату дослідження фінансового сектору полягає у необхідності залучення достовірних вхідних даних, стандартизації та забезпечення їх порівнянності, визначення інструментарію та алгоритму проведення подальшого аналізу. Актуальність дослідження діяльності інститутів фінансового сектору посилюється у зв'язку з тим, що показники фінансового сектору є аналітичною основою для таких методологічних підходів щодо оцінки фінансової структури, стійкості, розвитку та трансформації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У зв'язку із визначальною роллю фінансів в економічному розвитку країн визначенню змісту фінансових понять, зокрема фінансового сектору, приділяється достатньо уваги як в іноземній (зокрема у матеріалах міжнародних організацій – ОЕСР [14], МВФ [17], Всесвітній банк [15]), так і у вітчизняній літературі (В. Опарін [8], Л. Лазебник [7], В. Міщенко, С. Науменкова [18], С. Рибак, О. Сніжко [35], В. Федосов [34], І. Школьник [19] та ін.). Проте, сучасні динамічні зміни у фінансовому секторі та, зокрема, в інституційній структурі, обумовлюють продовження досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне доробкам вищенаведених науковців, слід зазначити, що поява великої кількості фінансових посередників нового типу унеможливує використання усталеного підходу до розгляду поняття і структури фінансового сектору. Через це теоретичні положення потребують узгодження з міжнародною практикою, а також врахування міжнародних стандартів, викладених у методології складання національних рахунків і теорії фінансового посередництва.

Мета статті. Метою статті є узагальнення підходів до визначення поняття фінансового сектору та його інституційної структури, а також та виокремлення особливостей формування структури фінансового сектору в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Оцінка фінансового сектора, як і будь-якого іншого економічного явища, потребує чіткого розуміння його меж та структури. Не зважаючи на відносну сталість визначення фінансового сектору завдяки міжнародним стандартам, деякі описані у літературі підходи невиправдано розширюють його межі. Зокрема, трактування фінансового ринку як системи фінансових посередників, через яких відбувається перелив фінансових потоків, наближує його до поняття фінансового сектору, але існує суттєва відмінність. Узагальнюючи погляди дослідників на сутність фінансового ринку, можна визначити останній як механізм розподілу [1; 2], економічний простір (середовища) [3; 4], місце купівлі-продажу [5; 6; 7], відносини (або сукупність відносин: обмінно – перерозподільні, економічні, специфічні економічні тощо) [8; 9;], особливу сферу [10] та систему відносин (економічних, грошових, економічних та правових, економіко-правових) [11, 12]. Одна з головних відмінностей полягає у тому, що фінансовий ринок як такий (механізм, простір, місце купівлі-продажу, відносини тощо) нічого не виробляє, у той час як фінансовий сектор, що є структурною частиною економіки, створює частину внутрішнього валового продукту (ВВП): випуском інститутів фінансового сектору є різні фінансові послуги. Суб'єкти фінансового сектору можуть надавати послуги незалежно від функціонування фінансових ринків, наприклад, банки можуть надавати розрахунково-касові послуги, проводити обслуговування платіжних систем тощо.

Таким чином, отождолення фінансового сектору із фінансовим ринком (наприклад, у [13, с. 3]) є некоректним, так як інститути фінансового сектору приймають участь у функціонуванні фінансового ринку, але не є ним.

Включення до структури фінансового сектору регуляторної практики та законодавства (відповідно до [14, р. 12; 15; 16] також надмірно розширює його межі, адже вплив законодавства та регуляторної практики фінансового сектору розповсюджується далеко за його межі.

Не дивлячись на відносну єдність точок зору щодо трактування цього поняття в літературі, існують певні розбіжності, які лежать у площині визначення структури фінансового сектору (табл. 1).

Таблиця 1.

Підходи щодо визначення поняття “фінансовий сектор”

Автор(и)	Визначення
МВФ (FSAP)	Сукупність організацій, задіяних у фінансовому посередництві (фінансові корпорації)[17]
ОЕСР, Світовий банк	набір інститутів... що сприяє здійсненню транзакцій в економіці шляхом взяття та погашення боргових зобов'язань... [14; 15]
Науменкова С.В.	частина економіки, що пов'язана з діяльністю фінансових інститутів [18]
Федосов В. М.	1) ...формує фінансові корпорації; 2) ...є складовою економічної системи ... забезпечує потреби розвитку економіки; 2) за предметом діяльності його інституцій є складовою фінансової системи [7].
Школьник І.О.,	система фінансових інститутів посередницького характеру, виступає єдиною

Семенов А.Ю.	ланкою фінансового забезпечення між фінансовим ринком і реальним сектором економіки [19].
Проект стратегії розвитку фінансового сектору до 2015 р.	це фінансовий ринок, який забезпечує накопичення і розподіл інвестиційних ресурсів та фінансових послуг, взаємодію виробників і споживачів цих послуг за правилами, визначеними державою та її регуляторними органами [13, с.3]

Джерело: складено автором

У табл. 1 продемонстровано, що підходи до визначення поняття та структури фінансового сектору відрізняються. Це обумовлює необхідність подальшого розкриття цього поняття та його складових, зокрема із застосуванням таких концептуальних підходів як методологія складання національних рахунків і теорія фінансового посередництва.

Основною структурною одиницею фінансового сектору є фінансові інститути за різними видами діяльності. З приводу визначення різновидів інститутів, що відносяться по категорії фінансових, у літературі склалося декілька підходів: 1) фінансові інститути визначаються у якості фінансових посередників між інвесторами та споживачами інвестицій – ця точка зору найбільш розповсюджена [20; 21, с. 26; 22, с. 18]; 2) фінансові інститути поділяються на фінансових посередників і системи забезпечення (інфраструктура фінансового ринку) [23; 24]. В обох випадках мова йдеться про фінансові корпорації у визначенні Методології системи національних рахунків, яка пропонує уніфікований підхід (SNA-2008 – System of National Accounts – SNA, розроблена ООН у 2008 р., яка замінила SNA-93) та ESA95 (European System of Accounts – ESA, створена у 1995 р. та запроваджена у 1996 р. у європейських країнах, узгоджена зі стандартами ООН). SNA-93 і ESA95 трактують поняття фінансового сектору та фінансового посередництва досить широко, що пов'язано із універсальним характером даних систем класифікації та практичною необхідністю пристосування до сучасних реалій.

Відповідно до Методології системи національних рахунків [29], структуру фінансового сектору можна розглядати як за інституційними секторами (та інституційними одиницями сектору фінансових корпорацій), так і за типами фінансових активів.

1) Інституційні сектори. За визначенням, наведеним у SNA (SNA-2008), в економіці країни у статистичних цілях може бути виділено 5 секторів, кожен з яких являє собою сукупність інституціональних одиниць (господарських суб'єктів), які мають схожі цілі та однорідних з точки зору функцій, що виконуються, та джерел фінансування, що обумовлює їхню схожу економічну поведінку. ESA95 [25] містить 6 секторів: сектор нефінансових корпорацій, сектор фінансових корпорацій, сектор державного управління, сектор некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства, сектор домашніх господарств та іноземний сектор.

За ESA95 до складу сектору фінансових корпорацій входять інститути, що надають послуги з фінансового посередництва (корпорації та квазі-корпорації) та допоміжні фінансові послуги (допоміжні фінансові інститути). Агрегована структура сектору фінансових корпорацій відповідно до європейської системи рахунків має два рівні поділу: на підсектори та відповідно до об'єкта контролю (табл. 2).

Таблиця 2

Агрегована структура сектору фінансових корпорацій за ESA95

	Державні	Приватні	Під іноземним контролем
S.121 Центральний банк	S.12101	S.12102	S.12103
S.122 Інші депозитні корпорації (або інші ГКФІ)	S.12201	S.12202	S.12203
S.123 Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій та НПФ	S.12301	S.12302	S.12303
S.124 Допоміжні фінансові організації	S.12401	S.12402	S.12403
S.125 Страхові корпорації та недержавні пенсійні фонди	S.12501	S.12502	S.12503

Джерело: побудовано за [25].

Не дивлячись на високий ступінь уніфікації подання інформації у національних рахунках, на практиці існують суттєві відмінності у відображенні даних по ФІ і у такому високоінтегрованому об'єднанні країн, як ЄС. Основні відмінності стосуються ступеню агрегованості даних, а також віднесення тих чи інших ФІ до певного підсектору. У країнах континентальної Європи до підсектору інших грошово-кредитних фінансових інститутів (інші ГКФІ) включається велика кількість кредитних інститутів (комерційні банки, “універсальні” банки, банки – “фінансові супермаркети”, ощадні банки, банки кооперативного кредиту та кредитні спілки тощо). Натомість у Великобританії цей підсектор

містить банки і будівельні товариства. На відміну від інших країн ЄС, будівельні товариства у Великобританії отримали значне розповсюдження: їх загальні активи складають 325 млрд. ф.с. (станом на кінець 2012 р.), що дорівнює 21% ВВП країни [26, р. 26].

Відмінність також стосується кредитних спілок та фондів грошового ринку, які у Великобританії не отримали розповсюдження, тому розглядаються як інші фінансові посередники [27, р. 123], а не як ГКФІ. Інші фінансові посередники можуть бути класифіковані до відповідного підсектору, якщо вони отримують на поворотній основі кошти від населення у формі депозитів або близьких субститутів депозитів. Зараз у Великобританії лише декілька трастових компаній, відомих як фонди грошового ринку, відповідають вимогам цієї категорії. Зважаючи на незначні розміри, вони класифікуються до підсектору інших фінансових посередників разом з іншими пайовими інвестиційними фондами.

Щодо інших країн ЄС, то відмінності стосуються, зокрема, іпотечних банків, які вважаються ГКФІ у таких країнах, як Данія, Швеція, Чехія та Латвія, у той час як у Франції, Нідерландах та Австрії вони відносяться до підсектору інших фінансових посередників. Компанії та банки, що займаються лізингом, зазвичай класифікуються як інші фінансові посередники, але у Нідерландах вони обліковуються ГКФІ. Все це зумовлює і певні статистичні розбіжності.

Найбільша кількість розбіжностей спостерігається у підсекторі допоміжних фінансових організацій через значну гетерогенність інститутів, що він охоплює:

1) у Бельгії та Швеції допоміжні фінансові організації включаються до підсектору нефінансових корпорацій; у Словаччині ці інститути не відокремлюються від підсектору інших фінансових посередників;

2) у Німеччині, Іспанії, Фінляндії та Португалії взагалі відсутня повна інформація щодо інститутів, які відносяться до цього підсектору;

3) у Франції має місце некоректна класифікація холдингових компаній до цього підсектору; у Чехії та Естонії відмінності існують через пограничні випадки, але є незначними.

Вагомими недоліками існуючої методології обліку інститутів фінансового сектору є такі: 1) поза розглядом залишаються деякі нові типи інститутів фінансового посередництва, зокрема, спеціальні компанії, що беруть участь у процесі сек'юритизації активів, в результаті чого послуги, пов'язані із сек'юритизацією, не включаються до розрахунку ВВП [28, р. 241]; 2) включення Центрального банку (та інших органів фінансового регулювання) до інститутів фінансового сектору є дискусійним питанням.

Останнє положення потребує більш ретельного розгляду та пояснення. Відповідно до методології складання національних рахунків ключовим критерієм включення інститутів до фінансового сектору має бути тип їх випуску (ринковий або неринковий). Ринкові виробники є установами, увесь випуск яких або більша частина якого є ринковим. Неринковими виробниками є установи, що належать до органів державного управління або некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, які надають товари та послуги безкоштовно або за економічно не значимими цінами домашнім господарствам або суспільству в цілому [29, с. 212 (§ 6.133)]. Методологія складання національних рахунків рекомендує розглядати неринкову діяльність як придбання колективних послуг сектором державного управління. Ринковий випуск послуг надається на індивідуальній основі всім секторам економіки за плату [29, с. 1142 (§ A2.29)].

Послуги, що надаються центральним банком, мають специфічний характер [29, с. 1142] та за критерієм типу випуску поділяються на:

1) послуги, пов'язані з провадженням грошової політики – що є неринковим виробництвом;

2) послуги з нагляду за діяльністю фінансових корпорацій – відносяться до пограничних випадків та можуть розглядатися і як ринкові, і як неринкові послуги у залежності від того, чи є плата за них, що стягується у явній формі, достатньою для покриття витрат на надання таких послуг або ні. Якщо ця плата є недостатньою для відшкодування витрат банку, понесених у зв'язку з його наглядовою діяльністю, тоді ці послуги мають розглядатися як неринковий випуск і як частина видатків на кінцеве споживання сектора державного управління [29, с. 219] (§6.154);

3) послуги фінансового посередництва є ринковим виробництвом. За цим видом діяльності центральний банк відповідає економічним критеріям фінансової корпорації (як банк банків). Але у вітчизняному законодавстві встановлено, що для центрального банку (НБУ), "який є неринковим виробником, валовий прибуток включає лише споживання основного капіталу, а чистий прибуток відповідно дорівнює нулю" [30].

Таким чином, не лише у вітчизняній, а й у світовій практиці [29, с. 276 (§ 6.152.)] розмежувати ринковий та неринковий випуск центрального банку важко, тому весь випуск центрального банку повинен розглядатися як неринковий та оцінюватися за сукупністю витрат на виробництво. Цей факт свідчить про ключові відмінності центрального банку від інших фінансових інститутів у будь-якій країні та обумовлює дискусійність його включення до інститутів фінансового сектору з метою подальших емпіричних досліджень.

Теорія фінансового посередництва дозволяє не залишати поза розглядом нові типи інститутів фінансового посередництва, які не включаються до розрахунку ВВП. Вона розглядає фінансові інститути за видами їх діяльності, враховує посилення їх спеціалізації, виокремлення та розгалуження видів послуг, що відбувається у процесі ускладнення фінансових відносин у суспільстві.

Відповідно до характеристик їх діяльності та видів послуг, що надаються, інститути фінансового посередництва можна поділити на дві групи (рис. 1):

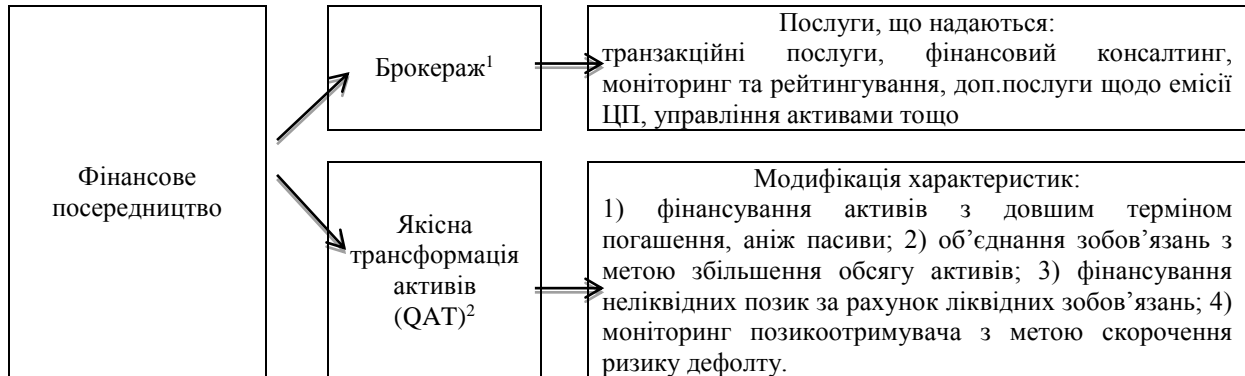

Рис. 1. Класифікація фінансового посередництва за видами діяльності та послуг, що надаються
Джерело: побудовано за [31, р.8]

Пояснення до рис.1:

¹ брокераж – дія за дорученням клієнтів, фінансові послуги надаються без створення власних вимог та зобов'язань;

² якісна трансформація активів (qualitative asset transformation – QAT) – дія на ринку від свого імені та за власні кошти із створенням власних зобов'язань і вимог.

Такий поділ визначається спеціалізацією фінансових інститутів при наданні однієї або декількох із зазначених послуг, але на практиці розмежування є складним завданням: у той час як недепозитарні фінансові інститути (за винятком інвестиційних банків і фінансових компаній) тяжіють до більш вузької спеціалізації, банки надають майже всі види послуг (через пряму або опосередковану участь залежно від діючого законодавства), що обумовлює їх визначну роль серед фінансових посередників. Тому традиційна теорія фінансового посередництва робить акцент на банках, як фінансових посередниках, які розв'язують проблеми страхування ліквідності, делегованого моніторингу, інформаційної асиметрії та транзакційних витрат (рис. 2).

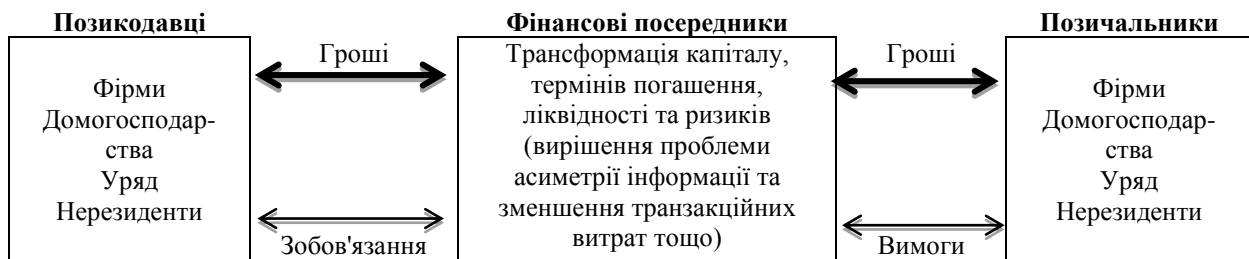

Рис. 2. Модель традиційного фінансового посередництва з якісної трансформації активів
Джерело: побудовано автором за [31, р. 8; 32; 33].

Відповідно до видів діяльності фінансові інститути поділяються за класами на фінансових посередників (депозитно-кредитні установи), ринкових посередників (брокери, дилери, біржі тощо) та інститути інфраструктури (платіжні, клірингові системи тощо). Виходячи з визначення ринкового посередника як учасника ринку, що поєднує продавців та покупців, деякі сучасні біржі виступають інститутами ринкового посередництва.

Одним з ключових критеріїв, який дозволяє зробити таке розмежування, є походження доходів, що отримують фінансові інститути в результаті діяльності з фінансового посередництва: 1) процентний дохід як різниця між вартістю залучених ресурсів та розміщених (діяльність з якісної трансформації активів, що відображається у балансі фінансові інститути, переважно банківська діяльність), 2) дохід як різниця між номінальною та ринковою вартістю фінансового активу або торговельний дохід (дилерська

діяльність); 3) комісійний дохід (розрахункові та касові послуги, брокерські послуги, послуги з управління активами тощо).

Це дещо суперечить методології складання національних рахунків, де велика кількість ринкових посередників та інститутів інфраструктури (біржі, торговельні та кредитні платформи, брокери, управляючі компанії, а у деяких випадках і інвестиційні компанії) віднесені до однієї групи у якості допоміжних фінансових організацій. Фактично, фінансові та ринкові посередники змішані у двох підсекторах (“інші фінансові посередники” та “допоміжні фінансові організації”).

Проблемним питанням постає включення до фінансового сектору інститутів, які не пов’язані з наданням фінансових послуг у сенсі, визначеному теорією фінансового посередництва. Якщо розглядати фінансовий сектор як частину фінансової системи країни, яка відповідає за мобілізацію та розміщення фінансових ресурсів [34, с. 62], а також як сукупність постачальників фінансових продуктів в економіці [35, с.57], до фінансового сектору повинні бути включені лише інституціональні одиниці, які надають фінансові послуги на комерційній основі незалежно від форм власності, при чому вони мають бути інституціональними одиницями ринкового випуску. Цей підхід дозволяє виокремити органи державного регулювання (такі як Центральний банк, Міністерство фінансів та інші органи секторного регулювання) зі структури фінансового сектору з практичних міркувань, так як вони не створюють доданої вартості та можуть виступати лише у якості допоміжних інституційних одиниць при розподілі ВВП.

Враховуючи вищенаведені підходи щодо трактування, пропонуємо визначати *фінансовий сектор* як сукупність специфічних інститутів ринкового випуску, задіяних виключно у фінансовому посередництві та наданні фінансових послуг на комерційній основі незалежно від форм власності.

Висновки. Таким чином, визначено, що при дослідженні інститутів фінансового сектору виникають проблеми методологічного характеру. По-перше, декомпозиція фінансового сектору за фінансовими інститутами відповідно до теорії фінансового посередництва та методології складання національних рахунків потребує узгодження, зокрема з урахуванням критеріїв створення доданої вартості та джерел доходу. По-друге, національні рахунки лише частково відображають діяльність фінансового сектору: офіційна статистика не враховує швидко зростаючу кількість фінансових інститутів нового типу, через що не враховується їх внесок у ВВП, що погіршує якість статистичних даних для подальших емпіричних досліджень. Запропоновано визначати фінансовий сектор як сукупність специфічних інститутів ринкового випуску, задіяних у фінансовому посередництві та наданні фінансових послуг (якісна трансформація активів і брокераж) на комерційній основі незалежно від форм власності, що дозволяє виокремити органи фінансового регулювання з інституційної структури фінансового сектору.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник / О. Д. Василик. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
2. Фінанси: підручник / [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
3. Суторміна В. М. Фінансовий ринок: навч. посібник / В. М. Суторміна, В. М. Радзівська, Б. С. Стеценко. – К.: КНЕУ, 2001. – 100 с.
4. Михальський В. В. Роль фінансового ринку в економічному розвитку реального сектора вітчизняної економіки: монографія / В. В. Михальський. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 296 с.
5. Базилевич В.Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В.Д. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – № 12 (169). – С. 5-12.
6. Майовець Є. Розвиток фінансових ринків як передумова економічного зростання в Україні / Є. Майовець, Х. Флюд // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 88–91.
7. Теорія фінансів: підручник / [Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін.]; за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ, 2010. – 576 с.
8. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник [Текст] / В. М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
9. Романенко О. Р. Фінанси: навч. посібник [Текст] / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязун. – К.: КНЕУ, 1999. – 108 с.
10. Петровська І. О. Методологічні засади впливу фінансового ринку на соціально-економічний розвиток регіону / І. О. Петровська // Вісник МНТУ. Серія Економіка. – 2011. – № 2 (5). – С. 67-74.
11. Худолій Л. М. Теорія фінансів: навч. посібник / Л. М. Худолій. – К.: Європейський університет, 2003. – 167 с.
12. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник / В. М. Шелудько. – К.: Знання, 2008. – 535 с.
13. Стратегія розвитку фінансового сектора України до 2015 року (Проект) [Електронний ресурс]. – 2008. – 33 с. – Режим доступу: <http://kbs.org.ua/files/dpee1.pdf>.
14. Alexander P. Glossary on macroeconomics from a gender perspective [Електронний ресурс] / P.

- Alexander, S. Baden // Institute of development studies, University of Sussex, 2000. – Режим доступу: <http://www1.aucegypt.edu/src/macroeconomics/pdfs/gender%20and%20macroeconomics.pdf>.
15. Global financial development report 2013: rethinking the role of the state in finance [Електронний ресурс] // World Bank. – September 24, 2012. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/EXTGLOBALFINREPORT/Resources/8816096-1346865433023/8827078-1346865457422/GDF_2013_Report.pdf.
16. Hölzl W. Convergence of financial systems: towards an evolutionary perspective [Електронний ресурс] / W. Hölzl // Vienna university of economics and business administration. – Working papers series: growth and employment in Europe: sustainability and competitiveness. – 2003. – № 31. – Режим доступу: <http://epub.wu.ac.at/334/1/document.pdf>.
17. Financial Sector Assessment Program (FSAP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/np/fsap/fsap.aspx>.
18. Науменкова С. В. Сучасна модель фінансової системи: порівняльний аналіз основних підходів / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 44–56.
19. Школьник І. О. Фінансовий сектор України: теоретичний аналіз економічної дефініції / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – № 1(34). – С. 31–36.
20. Инвестиции: Учебник для ВУЗов по экон. специальностям / Пер.с англ. / [У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли.] – М.: Инфра -М, 2006. –1028 с.
21. Банковское дело и финансирование инвестиций/ Под ред. Н. Брука; Всемир. Ин-т Экон. Развития Всемир. Банка Реконструкции и Развития. Отдел Финансов и Развития Частного Сектора.- М. Т.2: Политика ой стратегия. Ч.1.- 1995.- XXII, 1 – 380 с.
22. Алексеев П.А. Современные тенденции развития финансового сектора экономики промышленно развитых стран: дис. на соискание степени к.э.н. по специальности 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / Павел Анатольевич Алексеев. – Москва, 2007. – 169 с.
23. Свірський В. С. Фінансовий сектор економіки: інституційно-функціональний підхід / В. Свірський // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 3 (13). – С. 317-321.
24. Міщенко С. В. Формування ефективної структури фінансового сектору України: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата экон. наук: 08.00.08 / Міщенко Світлана Володимирівна. – Київ, 2009. – 246 с.
25. European System of Accounts – ESA95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/methodology.
26. Statistics BSA – Building societies association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bsa.org.uk/keystats/index.htm>.
27. Financial statistics explanatory handbook [Електронний ресурс] / Editor: Emma Howley. – London: Stationery Office – the Office of National Statistics, 2011. – Режим доступу: http://data.gov.uk/dataset/financial_statistics_explanatory_handbook.
28. Burgess S. Measuring financial sector output and its contribution to UK GDP / S. Burgess // Bank of England quarterly bulletin. – 2011 (Q3). – P. 234-246.
29. Система национальных счетов – 2008 (СНС-2008) / [Европейская комиссия, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный Банк], 2008. – 1296 с.
30. Наказ Держкомстату України “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання рахунків сектору фінансових корпорацій за підсекторами” № 579 від 01.12.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_c0/pg_gbcrrsh/index.htm.
31. Bhattacharya S. Contemporary banking theory / S. Bhattacharya, A. Thakor // Journal of financial intermediation. – 1993. – № 3. – P. 2-50.
32. Співак Л. Порівняльна характеристика банків та небанківських фінансових інститутів в Україні / Л. Співак, І. Каракулева // Вісник НБУ. – 2006.– № 7. – С. 46–48.
33. What’s finance for? [Електронний ресурс] / [J. Cohen-Setton, M. Kessler, S. Vallée]. – 2012. – Режим доступу: <http://www.bruegel.org/nc/blog/detail/article/718-blogs-review-whats-finance-for/>.
34. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями [монографія] / [В. М. Федосов, В. М. Опарін, С. В. Львовчкін]; наук. ред. В. Федосов. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
35. Сніжко О. В. Фінансовий розвиток трансформаційних економік: структурно-функціональний аналіз: монографія / О. В. Сніжко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Київський університет, 2009. – 815 с.